

Kronika

ESTETIKOS SAMPRATOS TRANSFORMACIJA

Vaidos Daraškevičiūtės disertacijos gynimas

2012 metų rugsėjo 28-ąją Vilniaus universiteto Filosofijos fakultete buvo apgintos dvi humanitarinių mokslų (filosofijos krypties) daktaro disertacijos, viena iš jų – Vaivos Daraškevičiūtės „Estetikos sampratos transformacija: B. Croce ir H. G. Gadameris“. Disertacijos gynimo pradžioje komisijos pirmininkė prof. Rita Šerpytytė (VU) pristatė kitus komisijos narius: prof. Antaną Andrijauską (LKTI), doc. Skirmantą Jankauską (VU), prof. Jūratę Rubavičienę (LEU), prof. Arūną Sverdiolą (LKTI/VU); bei oponentus – prof. Tomą Sodeiką (KTU) ir doc. Nerijų Milerių (VU).

Pristatydama pagrindines disertacijos tezes, argumentus bei išvadas disertantė pripažino, kad Croce’s ir Gadamerio estetikos sampratų palyginimas tikrai nėra įprastas, tačiau, kaip ilgainiui paaiškėjo, labai parankus parodyti estetikos sampratos transformaciją, vykstančią bendresnio filosofijos istorijos tarpsnio – subjekto ir objekto priešpriešos atsisakymo – horizonte. Pirmojoje disertacijos dalyje disertantė aptaria problemos kontekstą ir ištakas: moderniosios subjektinės estetikos sampratos susiformavimą, visų pirma, dėl I. Kanto įtakos; kartu nužymi šios sampratos alternatyvos pradmenis G. Vico ir G. W. F. Hegelio mąstyme. Antrojoje ir trečiojoje dalyse autorė detalčiai aptaria minėtosios

moderniosios estetikos sampratos transformacijos Croce’s ir Gadamerio kūrinuose.

Disertantei baigus pristatymą komisijos pirmininkė, paliudijusi, jog gynime negalėjęs dalyvauti mokslinis darbo vadovas profesorius Arvydas Šliogeris yra geros nuomonės apie disertaciją, perleido žodį oponentui profesoriui Tomui Sodeikai. Jis teigiamai įvertino komparatyvistinį disertacijos pobūdį, leidžiantį išryškinti abiejų aptariamų autorių estetikos sampratos bruožus. Tačiau teigė, kad ši komparatyvistinė analizė būtų dar geriau pavykusi, jeigu būtų palygintos Croce’s intuicijos bei Gadamerio žaidimo sampratos. Taip pat oponentas pridūrė, jog probleminio konteksto aptartyje pasigedo romantikų plėtos kraštutinės subjektinės meno sampratos analizės ir galiausiai paklausė, ar turint galvoje disertacijoje aptariamų autorių pozicijas būtų galima teigti, kad „meno filosofija“ yra ne filosofija, kurios subjektas yra menas, o veikiau menas, virstantis filosofija. Disertantė atsakė teigiamai ir sutiko su minėtomis pastabomis.

Antrasis oponentas – docentas Nerijus Milerius – savąjį įvertinimą pradėjo pirmiausia pripažindamas disertacijos pažangą lyginant su pirmaisiais jos variantais. Kaip trūkumą jis įvardijo tam tikrą disproporciją: esą Croce’s aptartis yra lydima gausios itališkosios kriti-

nės literatūros analizės, o Gadamerio skyrius analogiška palyda pasigirti negali. Milerius teigiamai įvertino disertantės pastangą pagrįsti dviejų gana skirtingų autorių palyginimą, t. y. pirmajame skyriuje išskleisti istorinę autorius vienijančios problematikos genezę, tačiau sugestijavo, kad galbūt šia vienijančiąja grandimi sėkmingiau galėję tapti ne paskirų autorių pažiūrų istorinė mozaika, o „patys daiktai“ – meno teorijos konceptualios problemos. Be kita ko, jis nurodė gana neapibrėžtą „pažinimo“ sąvokos vartoseną. Disertantė atsakė sutikdama su daugeliu pastabų, vis dėlto pabrėždama, kad Gadamerio receptciją stengėsi nušviesti lygiavertiškai.

Vėliau kalbėję komisijos nariai vienbalsiai pripažino disertantės kompetenciją, tačiau pateikė ir įvairių, kaip jau gynimo pabaigoje pastebėjo komisijos pirmininkė, kartais „viena kitą naikinančių“, o kartais – sutampančių pastabų. Komisijos narys profesorius Antanas Andrijauskas pareiškė nuomonę, jog disertacijoje aptariama estetikos transformacijos tema yra labai aktuali tarptautiniu mastu, tačiau būtų prasmingiau apsiriboti Lietuvos akademinėje bendruomenėje mažai tyrinėjamo Croce's estetikos sampratos analize. Jis pasigedo kai kurių svarbių šio autoriaus veikalų, taip pat ir lietuvių kalba pasirodžiusių adekvačių tyrimų aptarties, o štai gausi italų kritinė literatūra, anot jo, vienyta veikiau asociatyviais, o ne loginiais ryšiais.

Profesorė Jūratė Rubavičienė, priešingai, teigė, kad imanentinė pirminių šaltinių bei sisteminė kritinės literatūros analizės yra viena iš disertacijos stiprybių. Tačiau išreiškė abejonių dėl Kanto pristatymo pirmojoje disertacijos dalyje: esą tai padaryta pernelyg žiūrint Croce's ir Gadamerio interpretacijų, nesistengiant pateikti savojo I. Kanto per-

skaitymo. Taip pat ji atkreipė dėmesį, kad modernybės estetika yra platus reiškinys, todėl negali būti siaurinamas tapatinant vien su Kanto mąstymu.

Pritardamas Andrijauskui, docentas Skirmantas Jankauskas pasigedo išsamesnių ir kokybiškesnių išvadų, kritikavo ir įvadą, o polemizuodamas su oponentu Mileriumi, teigė, kad labiausiai pavykęs ir sėkmingiausiai išplėtotas disertacijos skyrius yra trečiasis – būtent apie Gadamerį. Jankausko manymu, disertacijos pavadinimas per siauras: jeigu jau joje kalbama apie estetikos transformavimą į meno filosofiją, tai nedera pavadinimo formuluoti vien siejant su estetikos terminu. Anot jo, galbūt geriau būtų tikęs permainą specifikavęs pavadinimas, pavyzdžiui, „Croce ir Gadameris: nuo estetikos prie meno filosofijos“.

Profesorius Arūnas Sverdiolas, abejojęs, ar ne pernelyg tolimi autoriai pasirinkti palyginimui, teigė galiausiai buvęs priverstas pripažinti, kad palyginimas – vykęs, mat iš tiesų autoriai vienas kito šviesoje atsiskleidžia naujais profiliais. Tačiau jis pasigedo Croce's mąstymo konteksto (pvz., Sodeikos minėtojo romantizmo), taip pat Schleiermacherio, Dilthey'aus, Droyseno, o ne vien Heideggerio hermeneutikos variantų aptarties. Sverdiolas palaikė Jankausko mintį, kad trečioji disertacijos dalis yra geriausiai pavykusi ir teigė, kad ji netgi galėtų būti publikuota kaip gera Gadamerio meno filosofijos apybraiža.

Paskutinė iš komisijos narių kalbėjusi profesorė Rita Šerpytytė, nuo ankstyvųjų mokslinių pakopų stebėjusi disertantės akademinę brandą, pasidžiaugė, kad ši išnaudojo savuosius akademinis privalumus – italų kalbos ir filosofijos (disertantė kurį laiką stažavosi Italijoje) išmanymą. Ji pareiškė savo nuomonę kai kuriais diskusijų metu išsikristalizavusiais

klausimais, iš kurių galima paminėti termino „modernybė“ vartoseną – anot profesorės, šis terminas dėl dalykinio komplikotumo gana neapibrėžtai vartojamas ne tik lietuviškojoje akademinėje bendruomenėje.

Po bendro pobūdžio disertantės atsakymo komisijos nariams gynimas buvo baigtas vienbalsiu komisijos narių sprendimu suteikti Vaivai Daraškevičiūtei humanitarinių mokslų filosofijos krypties daktaro laipsnį.

Tomas Nemunas Mickevičius